

Θεολογικά Χρονικά

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011: Σκιάθος

Ἡ Ἐταιρεία Παπαδιαμαντικῶν Σπουδῶν καὶ ὁ Δήμος Σκιάθου διοργάνωσαν ἀπὸ 29 Σεπτεμβρίου μέχρι 2 Ὀκτωβρίου τὸν πρῶτο κύκλο (Σκιάθος) καὶ ἀπὸ 7 ἕως 8 Ὀκτωβρίου τὸν δεύτερο κύκλο (Ἀθήνα) τοῦ Γ' Διεθνoῦς Συνεδρίου γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη μὲ ἀφορμὴ τὴ συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπὸ τὴν κοίμησή του. Στὸ συνέδριο αὐτὸ ἐξετάστηκαν ποικίλες ὀψεις τοῦ πλούσιου ἔργου τοῦ Σκιαθίτη συγγραφέα ἀπὸ εἰδικoὺς μελετητὲς τοῦ ἔργου του.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011: Αθήνα

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἔκδοση τοῦ Κυριακοδροομίου μὲ γραπτὰ κηρύγματα πανεπιστημακῶν θεολόγων τὸ Ἴδρυμα «Ἄρτος Ζωῆς» διοργάνωσε ἡμερίδα μὲ τὸν τίτλο «Ἄς συζητήσουμε ἐπιτέλους γιὰ τὸ κήρυγμα» τὴν 1^η Ὀκτωβρίου στὸ Ἐθνικὸ Ἴδρυμα Ἐρευνῶν (Ἀθήνα). Στὶς εἰσηγήσεις ποὺ διαβάστηκαν στὸ πλαίσιο τῆς ἡμερίδας παρουσιάστηκαν πτυχὲς τῆς νεότερης ἱστορίας τοῦ κηρύγματος, καθὼς καὶ προβλήματα καὶ ἰδιαιτερότητες τοῦ σύγχρονου κηρύγματος. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ ἑξῆς: π. Ἀντώνιος Πινακούλας, Γ. Μποροβίλος, π. Δημήτριος Μπαθρέλλος, Στ. Ζουμπουλάκης, π. Εὐάγγελος Γκανᾶς, ἀρχιμ. Θεοδόσιος Μαρτζοῦχος καὶ π. Βασίλειος Χαβάτζας.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011 : Θεσσαλονίκη

Τὸ Τμῆμα Θεολογίας Α.Π.Θ. σὲ συνεργασία μὲ τὸ Γενικὸ Προξενεῖο τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Γερμανίας στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Ἴνστιτοῦτο Hermann Cohen διοργάνωσε στὶς 3 Ὀκτωβρίου συνέδριο μὲ τὸν τίτλο «Resistance against disappearance. The Meaning of the Universalist Philosophy of Herman Cohen for the Experience of Tolerance in the Cosmopolitical Arena of the Eastern Mediterranean». Στὸ πλαίσιο τοῦ συνεδρίου παρουσιάστηκαν πτυχὲς τῆς σκέψης τοῦ φιλοσόφου Hermann Cohen σχετικὰ μὲ τὴν θρησκευτικὴ πολυφωνία καὶ ἀνοχή, καθὼς καὶ περιπτώσεις τῆς θρησκευτικῆς ἀνοχῆς στοὺς μεσογειακοὺς πολιτισμοὺς. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Renate Schindler, R. Schneller, M. Κωνσταντίνου, Ν. Μαγγιώρος καὶ Χρ. Τσιρῶνης.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011: Ἰνδονησία

Στὶς 4-7 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὸ Manado τῆς Ἰνδονησίας ἡ δεύτερη συνάντηση τοῦ Φόρουμ τῶν χριστιανῶν τοῦ κόσμου μὲ θέμα «Vivre Ensemble en Jesus Christ. Fortifiés par l'Ésprit Saint». Στὴ συνάντηση αὐτὴ ἔλαβαν μέρος περισσότεροι ἀπὸ 50 ἐκπρόσωποι ἀπὸ παραδοσιακὲς καὶ μὴ χριστιανικὲς Ἐκκλησίες ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο, ἐνῶ συζητήθηκαν ζητήματα ποὺ

σχετίζονται με σύγχρονες παγκόσμιες ανακατατάξεις που επηρεάζουν τις χριστιανικές κοινότητες και τον τρόπο που οι Έκκλησίες καλούνται να απαντήσουν στις προκλήσεις αυτές.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011: Ρόδος

Πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο, από τις 12 έως τις 16 Οκτωβρίου του 2011, το Β΄ διεθνές συνέδριο του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την Ποιμαντική Διακονία στο Χώρο της Ύγείας με θέμα «Ή Πρό τῶν Πυλῶν τοῦ Θανάτου Μέριμνα». Οί συμμετέχοντες στο συνέδριο, περίπου 185 άτομα, προέρχονταν από όλες τις τοπικές Έκκλησίες που ανήκουν διοικητικῶς ἢ πνευματικῶς στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, ἀλλὰ καὶ τὶς ὑπόλοιπες αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καὶ Πατριαρχεία, καθὼς ἐπίσης παρέστησαν καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Λετονίας καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ Ἀκαδημιῶν.

Τὸ συνέδριο αὐτό, δεύτερο στὴ σειρά μετὰ τὸ πρῶτο ἀντίστοιχο τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2008 στὸν ἴδιο τόπο, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα πολυετῶν διεργασιῶν καὶ προσπαθειῶν στὸ χῶρο τῶν ἀσκούτων ποιμαντικῆ στὸν τομέα τῆς ὑγείας, σὲ διορθόδοξο ἀλλὰ καὶ παγκόσμιο ἐπίπεδο, πὺν ἀκούραστα κατέβαλε ὁ π. Σταῦρος Κοφινᾶς, ἡ ψυχὴ τῆς ὅλης προσπάθειας, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πιὸ συγκεκριμένα, τὸ 1998, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο δέχθηκε τὴν πρόσκληση νὰ διοργανώσει τὴν Ἐκτὴ Εὐρωπαϊκὴ Συνδιάσκεψη γιὰ τὴν ποιμαντικὴ διακονία σὰ νοσοκομεία ἀπὸ ἐκπροσώπους τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ συνδιάσκεψη πραγματο-

ποιήθηκε τὸ 2000 στὴν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία τῆς Κρήτης μετὰ τὴν παρουσία καὶ Ὁρθόδοξης ἀντιπροσωπείας. Ἀποτέλεσμα τῆς προσπάθειας αὐτῆς ἦταν ἡ ἴδρυση τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικτύου Ποιμαντικῆς Διακονίας στὸ Χῶρο τῆς Ὑγείας. Καὶ μάλιστα, ἀπὸ τότε καὶ γιὰ δέκα χρόνια, ὡς συντονιστῆς τοῦ Δικτύου ἐκλεγόταν παμψηφεί (τρὶς φορές) ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πρωτοπρ. Σταῦρος Κοφινᾶς. Ἐπιστέγασμα τῆς δεκαετοῦς πορείας ὠρίμανσης τῆς πρωτοβουλίας αὐτῆς ἦταν ἡ σύσταση, στὴ διάρκεια τοῦ πρῶτου συνεδρίου, ἐνὸς φορέα συνεργασίας καὶ ἀλληλεπίδρασης μετὰ τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν στὸν τομέα τῆς ποιμαντικῆς τῆς ὑγείας. Ἔτσι συστήθηκε τὸ «Δίκτυο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν Ποιμαντικὴ Διακονία στὸ Χῶρο τῆς Ὑγείας». Σκοπὸς του εἶναι νὰ συσπειρώσει σ' ἓνα δίκτυο συνεργασίας μητροπόλεις, θεολογικὲς σχολὲς καὶ ἀκαδημίες, καθὼς καὶ ἄτομα πὺν σχετίζονται μετὰ τὴν ποιμαντικὴ διακονία τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τὴν ἰατρικὴ καὶ νοσηλευτικὴ φροντίδα του. Τὸ δίκτυο δίνει τὴ δυνατότητα στοὺς συμμετέχοντες ὄχι μόνον νὰ ἀλληλοβοηθοῦνται ἀπὸ τὴν γνώση καὶ ἐμπειρία τῶν ἄλλων ἀλλὰ καὶ νὰ προωθήσουν ἓνα ὑψηλῆς ποιότητος ἐπίπεδο στὸν τομέα τῆς ποιμαντικῆς διακονίας στὸ χῶρο τῆς ὑγείας, μετὰ τὴν συνεργασία τους μετὰ ἐκκλησιαστικούς, κρατικούς, ἐπιστημονικούς καὶ κοινωνικούς φορεῖς πὺν μεριμνοῦν γιὰ τὴ φροντίδα τοῦ ἀρρώστου.

Τὰ θέματα πὺν ἀπασχολοῦν τοὺς ποιμνίζοντες τοὺς ἀσθενεῖς, τὶς ζυμώσεις πὺν συντελοῦνται στὸ χῶρο καθὼς καὶ τὶς προκλήσεις ἀλλὰ καὶ τοὺς κινδύνους πὺν ἐλλοχεύουν στὸ ἔργο τῆς ποιμαντικῆς φροντίδας τῶν ἀσθενῶν, θὰ μπορέσει νὰ πληροφορηθεῖ ὁ ἀναγνώστης μετὰ τὴν σύντομη μα-

τιά, πού ακολουθεί, στο περιεχόμενο των εργασιών του συνεδρίου. Το θέμα του συνεδρίου άφοροῦσε, κατά μία έννοια, έναν ειδικό πληθυσμό των ασθενών, όσους δηλαδή από αυτούς αντιμετώπιζουν άπειλητική για τη ζωή τους άσθενεία. Η όριακή, όμως, αυτή κατάσταση, μπροστά στο θάνατο (όλων μας, ύγειών και ασθενών) άναδεικνύει και την όξύτητα των ζητημάτων με τα όποια άναμετρᾶται όποιος φροντίζει ποιμαντικά άσθενείς, και ιδίως, αυτούς τους άσθενείς. Ποιός άκριβῶς είναι ο ρόλος των ποιμένων πού εργάζονται σε νοσοκομεία και συχνά έρχονται σε έπαφή με έτοιμοθάνατους άσθενείς και τους συγγενείς τους ή, άκόμη περισσότερο, όσων ύπηρετούν σε δομές ύγειας πού ή έπαφή με τον θάνατο είναι ή μόνη καθημερινή πραγματικότητα; Πότε και πώς ο ποιμένας θα έρθει σε έπαφή με τον άρρωστο; Πώς θα συνεργαστεί με το υπόλοιπο προσωπικό της μονάδας πού περιθάλλει τον άσθενή; Ποιό είναι οί κίνδυνοι και ποιές οί δυνατότητες όταν το πλαίσιο είναι ευνόικα διακειμενο άπέναντι στον κληρικό ή όταν είναι έχθρικό ή άδιάφορο. Τί γίνεται στην Έλλάδα και τί στον υπόλοιπο κόσμο; Ο ρόλος του κληρικού είναι να έμφανισθεί λίγο πριν το τέλος για να προσφέρει «εφόδιον ζωής αιώνιου» στον μελλοθάνατο, με ό,τι παρεπόμενα έχει στη συλλογική μας μνήμη αυτή ή, σχεδόν γενικευμένη στα έλληνικά νοσοκομεία, πρακτική δεκαετιών; Εκεί έξαντλείται ο ρόλος του ποιμένα; Και αν κάποτε αυτό άρκοῦσε πώς μπορεί να έξακολουθεί να άρκει σήμερα; Αυτά ήταν ή μία ομάδα ερωτημάτων πού άπασχόλησαν το συνέδριο. Και έδω να σημειωθεί, πώς παρά τις συνεχείς προσπάθειες του συντονιστή του Δικτύου, άλλα και πολλών άλλων μελών του, να διευρυνθεί ό όρίζοντας της

προβληματικής των κληρικών πού ύπηρετούν σε χώρους ύγειας, μεγάλη μερίδα έξ αυτών –και αυτό φάνηκε σε συζητήσεις επί εισηγήσεων πού έγιναν– άκόμη, έξακολουθεί να βλέπει το ρόλο της ως άποκλειστικά τελετουργού λατρευτικών πράξεων και μάλιστα άποκομμένων από την υπόλοιπη ζωή των ασθενών.

Μιά άλλη θεματική ένότητα του συνεδρίου ήταν άφιερωμένη στην θεολογική και ψυχολογική διερεύνηση του πόνου, του θανάτου και της ένοχης. Σχετικές ήταν οί εισηγήσεις του π. Ναθαναήλ Συμεωνίδη, Άναπλ. Καθηγητή Ήθικης στη Θεολογική Σχολή του Άγ. Βλαδίμηρου, με θέμα «Τί σημαίνει ανθρώπινη άξιοσπρέπεια και ποιότητα ζωής σε σχέση με τον θάνατο;», του Θεοφ. Έπισκόπου Μάξιμου της Σερβικής Έκκλησίας του Los Angeles και του π. Σταύρου Κοφινά, ψυχοθεραπευτή και συντονιστή του Δικτύου, με θέμα «Ο φόβος του θανάτου», και του κ. Δημήτρη Κυριαζή, ψυχιάτρου - παιδοψυχιάτρου, ψυχαναλύτη, με θέμα «Η θέληση να ζεις και ο ψυχολογικός θάνατος». Ίδιαίτερη στιγμή του συνεδρίου ήταν ο διάλογος ένώπιον του κοινού του Όμότιμου Καθηγητή κ. Χρήστου Γιανναρά με την κ. Άννα Ποταμιάνου, διδάσκουσα ψυχαναλύτρια της Ψυχαναλυτικής Έταιρείας Παρισίων και της Έλληνικής Ψυχαναλυτικής Έταιρείας, με θέμα «Η ένοχη και ο θάνατος», το άπόγευμα της δεύτερης ήμέρας. Παρά το ότι είναι δύσκολη ή επικοινωνία μεταξύ δύο συνομιλητών, όταν ο καθένας ύπερασπίζεται τη δική του γλώσσα, ή προσπάθεια να άκουστούν και οί δύο φωνές και να συνπαρέξουν ένας θεολόγος και μία ψυχαναλύτρια στο ίδιο τραπέζι ήταν γεγονός άξιοσημείωτο.

Μιά άλλη ομάδα ερωτημάτων πού άπασχόλησε το συνέδριο ήταν το ποιά είναι ή

στάση τῶν λειτουργῶν τῆς υγείας (ιατρῶν, νοσηλευτῶν, ἱερέα) ἀπέναντι στοῦ θάνατο. Ἀπέναντι στοῦ θάνατο τοῦ ἄλλου ἀλλά καί τοῦ ἑαυτοῦ τους. Σχετικές εἰσηγήσεις ἔκαναν ἀπό ἱατρικῆς πλευρᾶς ἡ κ. Δήμητρα Καναλουπίτη, εἰδική παθολόγος καί ἀναπλ. Διευθύντρια Α΄ ὀγκολογικῆς κλινικῆς στοῦ νοσοκομεῖο Metropolitan. Ἀπό νοσηλευτικῆς πλευρᾶς οἱ κ.κ. Ἐλισάβετ Πατηράκη Ἀναπλ. Καθηγήτρια νοσηλευτικῆς στοῦ ΕΚΠΑ καί Σπυριδοῦλα Τσαρουχᾶ, νοσηλεύτρια σέ ὑπηρεσία Ἀνακουφιστικῆς Φροντίδας. Ἀπό ψυχολογικῆς πλευρᾶς ἡ κ. Εἰρήνη Παπάζογλου, ψυχολόγος στοῦ Σισμανόγλειο Γενικό Νοσοκομεῖο Ἀττικῆς. Τέλος, συγκλονιστικὴ ἦταν ἡ κατάθεση τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας τοῦ π. Δημήτρη Μαρούλη, ἐφημέριου στήν Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, γιὰ τὸ πῶς ἀλλάζει τὴ στάση ζωῆς τοῦ κληρικῶν ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἐνδεχόμενου δικοῦ του θανάτου μέσα ἀπὸ μιὰ περιπέτεια υγείας. Ὅλοι οἱ ὁμιλητὲς τόνισαν ὅτι ἡ ἐπαφὴ μας μὲ τὸν ἐπικείμενο θάνατο ἀσθενῶν καί προσφιλῶν προσώπων δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἀφήσει ἀναλλοίωτους. Τὸ ζήτημα εἶναι πῶς κανεὶς προετοιμάζεται καλύτερα γιὰ κάτι τέτοιο, καί μάλιστα ὁ ἐπαγγελματίας πού θὰ συνεργαστεῖ μὲ ἀνθρώπους πού πλησιάζουν τὸ θάνατο ἐξ αἰτίας ἀσθενείας, καί πῶς στή συνέχεια ἀξιοποιεῖ καλύτερα τὴν ἐμπειρία αὐτὴ στήν ἐπαγγελματικὴ καί προσωπικὴ του ζωὴ.

Παρόμοια ζητήματα ἔθιξε ἡ εἰσήγηση τῆς κ. Δανάης Παπαδάτου, Καθηγ. Κλινικῆς Ψυχολογίας στοῦ τμήμα Νοσηλευτικῆς τοῦ ΕΚΠΑ καί προέδρου τῆς «Μερίμνας», μὲ θέμα «Ἡ ἐκπαίδευση τῶν λειτουργῶν υγείας πού φροντίζουν τὸν ἀνθρώπο πού πεθαίνει», καθὼς καί οἱ εἰσηγήσεις τοῦ Μητροπολίτη Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς κ. Νικολάου καί τῆς κ.

Ἀλίκης Τσερκέζογλου, διευθύντριας τῆς μονάδας ἀνακουφιστικῆς φροντίδας «Γαλιλαία» τῆς Ἱ. Μ. Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς. Στὶς εἰσηγήσεις αὐτὲς τόνιστηκε ὅτι σὲ τέτοιες ἐξειδικευμένες δομὲς φροντίδας παιδιῶν καί ἐνηλίκων μὲ ἀπειλητικὴ γιὰ τὴ ζωὴ τους ἀσθένεια, ὅπως αὐτὲς στὶς ὁποῖες συμμετέχουν οἱ παραπάνω ὁμιλητὲς, τὰ προβλήματα τῶν ἀσθενῶν καί τῶν οἰκείων τους εἶναι τόσο πολύπλοκα καί σοβαρὰ πού χρειάζεται εἰδικὴ ἐκπαίδευση τῶν στελεχῶν αὐτῶν τῶν δομῶν καί συνεχῆς συνεργασία ὅλων ὅσων ἐμπλέκονται στήν φροντίδα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων.

Κλείνοντας τὴν ἀναφορὰ στοῦ συνέδριου, ἐπισημαίνουμε τὴν σημασία πού ἔχει γιὰ τὴν σημερινὴ ἑλλαδικὴ πραγματικότητα, τὸ γεγονός ὅτι ἐγινε γιὰ δευτέρη φορὰ ἕνα τέτοιο ἐγχεῖσμα. Γιὰ δευτέρη φορὰ, μετὰ ἀπὸ τρία χρόνια, βρέθηκαν στὸν ἴδιο χῶρο κυρίως κληρικοὶ ἀλλὰ καί λαϊκοὶ, γιατροί, νοσηλευτὲς, ψυχολόγοι γενικῶς ὅλοι ὅσοι μὲ διάφορους τρόπους ἐμπλέκονται στὴ διακονία τοῦ ἀσθενοῦς καί μίλησαν γιὰ τὴ δουλειά τους καί γιὰ τὰ προβλήματά τους. Ἀντάλλαξαν γνώμες, προβληματίσθηκαν καί ἀλληλεπίδρασαν, ἐπίσημα, στὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, ἀλλὰ καί ἀνεπίσημα, στοῦ διάστημα τῶν τεσσάρων ἡμερῶν πού βρέθηκαν στὴ Ρόδο. Τὸ ἐγχεῖσμα ἦταν σημαντικό, μὲ δεδομένο ὅτι στήν πατρίδα μας, καί ὄχι μόνο, οἱ ἐπαγγελματίες τοῦ κάθε κλάδου, συχνά, δαπανοῦν περισσότερο χρόνο καί ἐνέργεια στήν ἀτομικὴ τους προβολὴ ἢ στοὺς ἀνταγωνισμοὺς μεταξύ τους, παρὰ στήν συνεργασία, στήν ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων καί ἐμπειριῶν καί στήν ἀλληλοβοήθεια. Στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο, μάλιστα, αὐτὰ ὀξύνονται ἂν συνυπολογίσουμε καί μερικὰ ιδιαίτερα τοῦ χώρου αὐτοῦ χαρακτηριστικὰ, ὅπως τὶς ἐξαρτη-

τικές σχέσεις τῶν κληρικῶν μὲ τὸν ἐπίσκοπό τους, τὸν φόβο ἀπέναντι στὴν κριτικὴ σκέψη ἐπὶ ποινῇ αἰρέσεως, τὴν αἴσθησι ὅτι κατέχουμε τὴν ἀλήθεια κ.ο.κ. Τὸ Β' διεθνὲς συνέδριο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν Ποιμαντικὴ Διακονία στὸ Χῶρο τῆς Ὑγείας πάλεψε μὲ ἐπιτυχία αὐτοὺς τοὺς «πειρασμούς». Εὐχομαι καὶ στὸ μέλλον νὰ κερδίσει καὶ ἄλλες μάχες.

Γιώργος Κίσσας

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011: Κατάρ

Στις 24-26 τοῦ μηνὸς στὸ ξενοδοχεῖο Sheraton στὸ Ἐμιράτο τοῦ Κατάρ διοργανώθηκε ἀπὸ τὸ Κέντρο Διαθησκειακοῦ διαλόγου Ντόχα σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τοῦ Κατάρ τὸ 9^ο διεθνὲς συνέδριο Διαθησκειακοῦ διαλόγου τῆς Ντόχα μὲ θέμα «Τὰ κοινωνικὰ μέσα ἐπικοινωνίας καὶ ὁ διαθησκειακὸς διάλογος, μὴ νέα θεώρηση». Στὸ συνέδριο ἔλαβαν μέρος μεταξὺ ἄλλων περισσότεροι ἀπὸ 240 κληρικοί, ἐπιστήμονες, πολιτικοί, εἰδικοί σὲ θέματα τεχνολογίας, ἀπὸ τὶς τρεῖς μεγάλες μονοθεϊστικὲς παραδόσεις, ἐνῶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐκπροσωπήθηκε ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ Ἐπίτροπο τοῦ Κατάρ π. Μακάριο τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, ὅπως ἐπίσης μὲ κληρικούς καὶ λαϊκούς ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα Μόσχας, Σεργίας καὶ Ρουμανίας.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011: Βόλος

Ἡ Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος ὀργάνωσε τὸ πρῶτο διεθνὲς συνέδριο (στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα) μὲ παράλληλη τιμητικὴ ἐκδήλωση γιὰ τὴν βράβευση τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα, ἀκαδημαϊκοῦ γιὰ τὴν πολυετὴ ἀκάματη προσφορά του στὸν ὀρθόδοξο καὶ διαχριστιανικὸ

θεολογικὸ προβληματισμὸ καὶ στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, μὲ θέμα «Ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιούλας: Πρόσωπο, Εὐχαριστία καὶ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ σὲ ὀρθόδοξη καὶ οἰκουμενικὴ προοπτικὴ». Στὸ συνέδριο ἔλαβαν μέρος μὲ εἰσηγήσεις ὁ Ἐπίσκοπος Δυτικῆς Ἀμερικῆς Μάξιμος Βασιλίεβιτς («Φῦλο, πρόσωπο καὶ ἑτερότητα στὴ θεολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰω. Ζηζιούλα»), ὁ Ἐπίσκοπος Μπρατισέβου Ἰγνάτιος Μίνιτις («Εὐχαριστία καὶ Βασιλεία: ὁ εἰκονιστικὸς ρεαλισμὸς τῆς λατρείας στὸν Μάξιμο Ὁμολογητὴ καὶ τὸν Μητροπολίτη Περγάμου Ἰω. Ζηζιούλα»), ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Μάξιμος («Ἡ εὐχαριστιακὴ ἐκκλησιολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου καὶ τὸ ζήτημα τοῦ πρωτείου»), ὁ Ἀριστοτέλης Παπανικολάου («Πρόσωπο καὶ ὁμολογία: τὸ ἀληθεύειν ὡς ὑποστατικὸ γεγονός»), ὁ Γεώργιος Ματζιέλος («Ἡ ἐκκλησιολογικὴ σκέψη τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου στὸ πλαίσιο τοῦ οἰκουμενικοῦ διαχριστιανικοῦ διαλόγου»), ἡ Αἰκατερίνη Τσαλαμπουνη («Ἡ οἰκολογικὴ διάσταση τῆς θεολογίας τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα»), ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγόρας («Ἀναφορὲς στὴν θεολογικὴ ἐρμηνευτικὴ τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰω. Ζηζιούλα»), ὁ Πέτρος Βασιλειάδης («Ἡ ἔσχατολογικὴ κατανόηση τῆς Ἐκκλησίας στὴ σκέψη τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου»), ὁ Κωνσταντῖνος Δεληκωσταντῆς («Ἀσκησι καὶ Ἐλευθερία: τὸ ἀσκητικὸ ἦθος στὴ θεολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα»), ὁ Σταῦρος Γιαγκάζογλου («Ἡ πνευματολογικὴ Χριστολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα»), ὁ π. Δημήτριος Μπαθρέλλος («Ἡ θέσι τοῦ ἐπισκόπου στὴν ἐκκλησιολογία τοῦ Ἰωάννη Ζηζιούλα»), ὁ Michel Stavrou («Ἡ θεολογία τοῦ προσώπου στὸν Ἰω. Ζηζιούλα καὶ ὁ VI.

Lossky») και ὁ Νικόλαος Ἀσπρούλης («Ἡ νεο-πατερική μεθοδολογία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα: ἀπὸ τὸν π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ στὴ θεολογικὴ γενιὰ τοῦ '60»). Στὸ συνέδριο ἀναγνώστηκαν οἱ χαιρετισμοὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου, τῶν κοσμητόρων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης κ. Μάριου Μπέγγου καὶ Μιχαὴλ Τρίτου, ἐνῶ παραβρέθηκαν πλῆθος Μητροπολιτῶν, Ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Μὲ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ συνεδρίου πραγματοποιήθηκε ἡ τιμητικὴ ὑποδοχὴ τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου ὡς ἐταίρου τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας καὶ ἡ ὁμιλία τοῦ ἴδιου μὲ θέμα «Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία καὶ οἱ προκλήσεις τοῦ 21^{ου} αἰῶνα», ἐνῶ προηγήθηκε σχετικὸς ἀκαδημαϊκὸς ἔπαινος ἀπὸ τὸν Π. Καλαϊτζίδη. Στὴν πολυαρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία πού τελέστηκε μετὰ τὸ συνέδριο ὁ Μητροπολίτης Περγάμου παρασημοφορήθηκε μὲ τὸν «Χρυσὸν Σταυρόν, ἀνώτατη τιμητικὴ διάκριση τῆς Μητροπόλεως Δημητριάδος».

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Tübingen, Γερμανία

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Tübingen σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ἰδρυμα τῶν Elisabeth & Jürgen Moltmann γιὰ τὴν Οἰκουμενικὴ Θεολογία διοργάνωσαν στὸ διάστημα 4 καὶ 5 Νοεμβρίου συνέδριο μὲ τὸν τίτλο «Gott – Seele – Welt». Οἱ ὁμιλητὲς παρουσίασαν φιλοσοφικὰ καὶ θεολογικὰ πτυχὰς τοῦ προβλήματος καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν τρόπο πού αὐτὸ τὸ τρίπτυχο ἀπαντᾷ μέσα στὰ βιβλικὰ κείμενα. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: R. Strunk, V. Dreshen, M. Wildermuth, J. Halfwassen, B. Janowski, F. Hermanni.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Toronto, Καναδᾶς

Στις 11 καὶ 12 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε διεθνὲς συνέδριο μὲ τὸν τίτλο «Erasure History: Approaching the Missing Sources of Antiquity». Θέμα τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ συζήτηση διαφόρων ζητημάτων σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχαία ἱστορία καὶ λογοτεχνία, ὑποθέτοντας τὴν ἀπουσία τῶν βασικῶν ἱστορικῶν πηγῶν πού διασώζονται σχετικὰ μὲ αὐτά. Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ: A. Runesson, M. Goodacre, J. Kloppenborg, J. Gager, E. Epp, T. Burke κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Ναύπακτος

Στις 13 τοῦ μηνὸς ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης δέκα ἐτῶν ἀπὸ τὴν κοίμηση τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη διοργάνωσε ἡμερίδα μὲ τίτλο «Τὸ ἔργο καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη». Στὴν ἡμερίδα ἔλαβαν μέρος μὲ εἰσηγήσεις οἱ π. Γεώργιος Μεταλληνός («Ὁ π. Ἰω. Ρωμανίδης, σημεῖον ἀντιλεγόμενον»), Δέσπω Λιάλιου («Θεολογικὲς προϋποθέσεις τῆς ἐρμηνευτικῆς στὸ ἔργο τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη»), Ἀντώνιος Παπαδόπουλος («Ἀναμνήσεις μου ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὸν π. Ἰω. Ρωμανίδη στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης»), Σταῦρος Γιαγκάζογλου («Ἡ σημασία τοῦ περὶ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἔργου τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν θεολογία»), π. Γεώργιος Δράγας («Ἡ πατερικὴ θεολογία ὡς ἡ βάση τῆς συγχρόνου ὀρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς»).

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Λαγκαδᾶς

Στις 14 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε Θεολογικὸ Συμπόσιο πού διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Θεολογικῶν καὶ Φιλοσοφικῶν Σπουδῶν – «Οἱ ἄγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Λαγκαδά, Λητής και Ρεντίνης με θέμα «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Ὁ θεολόγος, ὁ ἡσυχαστής, ὁ ἅγιος». Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ὑπῆρξαν οἱ π. Νικ. Σκρέττας («Ἡσυχασμὸς καὶ λειτουργικὴ βίωση. Θεσμὸς καὶ χάρισμα κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ»), π. Ἰω. Κοτσώνης («Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ἡ ἐποχή μας») καὶ ὁ Θ. Γιάγκου («Περὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ»).

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Θεσσαλονίκη

Ἡ Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν διοργάνωσε ἐκδήλωση στὶς 15 Νοεμβρίου στὴν αἴθουσα διαλέξεων τῆς Ἐταιρείας ὅπου παρουσιάστηκε ἡ ἐκδοσις τοῦ τόμου «Εἰκόνες Ἱερᾶς Μονῆς Καρακάλλου». Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Ν. Ε. Μέρτζος, ἀρχιμανδρίτης Φιλόθεος, καθηγούμενος Ἰ. Μ. Καρακάλλου, Εὐθ. Ν. Τσιγαρίδας, Ἀθ. Καραθανάσης.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Ἡράκλειο Κρήτης

Ὁ Παγκρήτιος Σύνδεσμος Θεολόγων πραγματοποίησε στὶς 19 τοῦ μηνὸς ἡμερίδα με θέμα «Πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς διαστάσεις τῆς σύγχρονης κοινωνικῆς κρίσης». Εἰσηγητὲς ἦταν ὁ Μητροπολίτης Προικοννήσου Ἰωσήφ («Κρίσις οικονομικὴ ἢ κρίσις τοῦ Θεοῦ;») καὶ ὁ Ἰω. Πυργιωπάκης («Ἡ οικονομικὴ κρίσις ὡς ἠθικὴ κρίσις καὶ ὁ ρόλος τῶν ἐκπαιδευτικῶν στὸ σύγχρονο κόσμο»).

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Ἱερουσαλὴμ

Στὶς 24-25 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὸ Van Leer Jerusalem Institute διεθνὲς θεολογικό-φιλοσοφικό συνέδριο με θέμα «After sin: Sin and Evil: Poetry, Philosophy and Theology». Στὸ συνέδριο ἔλαβαν μέρος με εισηγήσεις οἱ William Desmond («Endorsing the Serpent: On Hegel's

Sin»), π. John Panteleimon Manoussakis («The Sin of Beings»), Eli Schonfeld («God beyond Theodicy: Toward a phenomenology of consolation»), Joseph David («Between Sin and Crime: Visibility and Penance in Medieval Theology»), κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Θεσσαλονίκη

Ἡ Μακεδονικὴ καὶ Καλλιτεχνικὴ εἰταιρεία «Τέχνη» πραγματοποίησε στὶς 29 τοῦ μηνὸς ἐκδήλωση με ἀφορμὴ τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμησις τοῦ Παπαδιαμάντη με θέμα «Ἄφθιτος μνήμη μετ' ἐγκωμίων». Ὁμιλητὲς μεταξὺ ἄλλων ἦταν οἱ Χρυσὴ Καρατσινίδου («Οἱ μεταφραστικοὶ τρόποι τοῦ Παπαδιαμάντη: "Τὸ αἶσθημα ἀνώτερον τῆς θεωρίας"»), Παναγιώτης Ὑφαντῆς («Ἀνώδυμη ἀγιότητα γένους θηλυκοῦ στὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη») κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011 - ΜΑΡΤΙΟΣ 2012: Λονδίνο

Ἀπὸ τὶς 11 Νοεμβρίου μέχρι καὶ τὶς 13 Μαρτίου θὰ διαρκέσει ἐκθεση με αὐθεντικὴ συλλογὴ εἰκονογραφημένων χειρογράφων τοῦ Μεσαίωνα καὶ τῆς Ἀναγέννησης, ἡ ὁποία διεξάγεται στὴ Βρετανικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Λονδίνου. Τὰ χειρόγραφα εἶχαν συλλεχθεῖ ἀπὸ βασιλεῖς καὶ βασιλισσες τῆς Ἀγγλίας μεταξὺ τοῦ 9^{ου} καὶ 16^{ου} αἰῶνα. Ἡ σπουδαιότητα τῆς συγκεκριμένης ἐκθέσεως ἔγκειται στὸ ὅτι θὰ συμβάλει στὴν ἀπομυθοποίηση παγιωμένων στερεοτύπων θέσεων περὶ Μεσαίωνα, ἀποτελώντας ζωντανὴ πηγὴ γιὰ τὴν κατανόηση τῆς βασιλικῆς ταυτότητας, τὶς ἠθικὲς καὶ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις, τὴ μάθησις καὶ τὴν παιδεία, τὶς καλλιτεχνικὲς τάσεις καὶ τὴ διεθνῆ πολιτικὴ τῆς περιόδου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Αθήνα

Στὸ διάστημα 2 ἕως 3 Δεκεμβρίου τὸ Ἴδρυμα Ἄρτος Ζωῆς διοργάνωσε συν-

δριο με τὸν τίτλο «Ὁ Θεὸς τῆς Βίβλου κι ὁ Θεὸς τῶν φιλοσόφων». Στὸ συνέδριο συμμετείχαν εἰδικοί ἀπὸ διάφορες εἰδικότητες (ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, φιλοσοφία, θεολογία) κι ἐξέτασαν διάφορες πτυχές τοῦ ζητήματος, ὅπως τὸν τρόπο πὺ κατανοοῦν τὸν Θεὸ φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νεώτερων χρόνων, τὸν περὶ Θεοῦ λόγο τῶν βιβλικῶν καὶ πατερικῶν κειμένων καθὼς καὶ τὸ διάλογο σχετικὰ μὲ τὸν Θεὸ μεταξὺ θεολόγων καὶ φιλοσόφων. Ὅμιλητὲς ἦταν οἱ: Β. Καλλιγᾶς, Β. Κάλφας, Κ. Ἱεροδιακόνου, Ἑλ. Περδικουρή, Δ. Καϊμάκης, Μ. Θεοχάρους, Χ. Καρακόλης, Χ. Ἀτματζίδης, π. Δημήτριος Μπαθρέλλος, Θ. Σαμαρτζῆς, Π. Κανταρτζῆς, Θ. Δρίτσας, Ἄ. Στυλιανοῦ, Κ. Ἀνδρουλιδάκης, Γ. Πίσσης, Γ. Φαράκλας, Β. Τσακίρη, Στ. Ζουμπουλᾶκης, Ν. Ἀσπρούλης, Στ. Βιρβιδάκης, π. Εὐάγγελος Γκανᾶς.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Θεσσαλονίκη

Στὶς 2 Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκε στὸ Κέντρο Ἱστορίας τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης μὲ τὴ διατηρηματικὴ πρωτοβουλία καθηγητῶν καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Πρυτανείας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Συμπόσιο πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Τίτλος τοῦ συνεδρίου ἦταν «Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν κοίμησή του. Διεπιστημονικὸς ἀπολογισμὸς». Οἱ ὁμιλητὲς, ἀκαδημαϊκοὶ δάσκαλοι καὶ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος παρουσίασαν πτυχές τοῦ πλοῦσιου ἔργου τοῦ μεγάλου Ἑλληνα λογοτέχνη. Στὸ συνέδριο συμμετείχαν μὲ εἰσηγήσεις οἱ: Χ. Γιανναρᾶς, Δ. Γιανναρᾶ, Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Β. Μπετσάκος, Γ. Ζωγραφίδης, Π. Α. Ὑφαντῆς, Ἀλ. Κουκαρούδης, Θ. Ε. Παντούλας, Δ. Κόκορης, Δ. Μαυρόπουλος, Ἄν. Κεσελόπουλος, Δ. Κο-

σμόπουλος, π. Ἀνανίας Κουστένης, Γ. Κόρδης, π. Σπύρος Ἀντωνίου, Κ. Κουτούμπας.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Weliko Tarnovo, Βουλγαρία

Στὶς 1-3 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Weliko Tarnovo στὴ Βουλγαρία διεθνὲς συνέδριο μὲ τίτλο «Die gottlichen Energien und die Gottesekenntnis in der orthodoxen Tradition». Στὸ συνέδριο τὸ ὁποῖο ἐξέτασε τὴ σημασία τῆς περὶ θείων ἐνεργειῶν διδασκαλίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἔλαβαν μέρος, μεταξὺ ἄλλων, οἱ Ivo Dotschov («Die Mode der Triade in der alexandrinischen Tradition im 1-3 Jahrhundert»), Blagoy Pantelitz («Die Gnoseologie nach Diadochos von Photike»), Ν. Dimitrova («Die ἀγνωσία nach dem hl. Maximos Confessor»), G. Kapriev («Das gottliche Gesetz und die Norm der Erkenntnis nach dem hl. Gregorios Palamas»), Μ. Stoyadinov («Hypostasis, Wesenheit und Energie in der polemischen Theologie des hl. Markos Eugenikos») κ.ἄ.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Νέα Ὑόρκη, Η.Π.Α.

Τὴν Παρασκευὴ 2 τοῦ μηνὸς τὸ Sophia Institute διοργάνωσε στὸ χῶρο τοῦ Union Theological Seminary στὴν πόλη τῆς Νέας Ὑόρκης τὸ 4^ο Ἐτήσιο Ἐπιστημονικὸ Συνέδριο μὲ τίτλο «Beauty and the Beautiful in Eastern Christian Thought and Culture» Μεταξὺ τῶν εἰσηγητῶν ἦταν οἱ π. J. Mc Guckin («The Eros of Divine Beauty in St. Maximus the Confessor»), Daniel Munteanu («An iconic theology of Beauty: The orthodox aesthetics of salvation»), Peter Jeffrey («Prophecy mixed with melody»), David B. Hart («Beauty, Being, Kenosis»),

Robert Bird («Beyond Beauty: Gift and Sacrifice in Modern Russian Aesthetics»), N. Marinides («The Beautiful Bishop: Physiognomy and Holiness in the Vita of St. Eutychios of Constantinople») κ.ά.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Αθήνα

Με άφορμή τή συμπλήρωση 100 ετών από τήν κοίμηση του Άλέξανδρου Παπαδιαμάντη, ή Ειδική Συνοδική Έπιτροπή Πολιτιστικής Ταυτότητας τής Έρεās Συνόδου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος με πρόεδρο τόν Μητροπολίτη Δημητριάδος Ίγνάτιο διοργάνωσε στις 10 του μηνός ήμερίδα με τίτλο «Η διαχρονικότητα του Παπαδιαμάντη». Η ήμερίδα ήταν χωρισμένη σε θεματικές ένότητες. Στην πρώτη με θέμα «Γλώσσα και Παπαδιαμάντης», όμιλητές ήταν μεταξύ άλλων οί Δημ. Κοσμόπουλος («Η άψευδής γλώσσα ή τὰ θαμνώδη ρήματα. Κοινωνία, γλώσσα και τέχνη στον Παπαδιαμάντη»), Νικ. Τριανταφυλλόπουλος («Η μετάφραση του βίου του Χριστού του Φρειδεरिकού Φάρραρ από τόν Άλέξανδρο Παπαδιαμάντη»). Στην δεύτερη ένότητα με θέμα «Όρθόδοξη πνευματικότητα και Παπαδιαμάντης», έλαβαν μέρος μεταξύ άλλων οί Μητρ. Χαλκίδος Χρυσόστομος («Η όρθόδοξη πνευματικότητα και ό Παπαδιαμάντης»), Έμμ. Βαρθούνης («Ό Άλέξανδρος Παπαδιαμάντης και ή κολλυβαδική θεώρηση τής έλληνικής λαϊκής λατρείας»). Στην τρίτη ένότητα με θέμα «Παπαδιαμάντης και Κόσμος» συμμετείχε ό Δημ. Τριανταφυλλόπουλος («Ανάμεσα στο χεΐλος τής κολάσεως και στα χέρια του ζωντανού Θεού. Από τόν Ρωμανό τόν Μελωδό στο ήδύμολοπο τρυγόνι τής Σκιάθου»). Παραθέτουμε τόν χαιρετισμό του Προέδρου τής Συνοδικής Έπιτροπής Μη-

τροπολίτη Δημητριάδος Ίγνάτιου, που άπηύθυνε κατά τήν έναρξη τής ήμερίδας.

«Με αισθήματα χαράς, εύχαριστιών και σεβασμού χαιρετίζω τήν έναρξη τής Ίμεριδος τής Έπιτροπής μας με θέμα «Η διαχρονικότητα του Παπαδιαμάντη», ή όποία πραγματοποιείται από τήν Έρεά Σύνοδο τής Έκκλησίας τής Ελλάδος και τελεί υπό τήν αιγίδα του Μακαριωπάτου Άρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Έερωνύμου, με τήν εύκαιρία τής συμπληρώσεως 100 χρόνων από τήν κοίμηση του Άλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Ό Παπαδιαμάντης κατείχε ένα όνομα σηματοφόρο τής μεγαλοφυούς σύλληψης των άοράτων δυνάμεων τής γλώσσας μας. Μία άνάγνωση βαθύτατη, ένα χρυσόβουλλο και ένας προκαταβολικός αΐνος, σε εκείνον που λάμπρυνε τήν έλληνική γραμματολογία με τήν καταγραφή τής βασανισμένης ανθρώπινης ψυχής, των τοπικών ήθών τής γενέτειράς του και τής κατανυκτικής όμορφιάς τής φύσης, με έναν τρόπο άπαράμιλλης άφύπνισης και σύμπλευσης του άναγνωστικού του κοινού με τó αΐώνιο. Ένα όνομα ταυτόχρονης εύχης και πραγμάτωσης, μία άληθινή συστέγαση και συμπόρευση των δύο δυνάμεων του συγγραφικού του έργου, του Όρθόδοξου χριστιανικού βιώματος και του προσωπικού άπανγίσματος του γραπτού λόγου, τó έμφροούμενο από τήν εύλαβή προσέγγιση όλων των πλασμάτων τής γραφίδας του. Άνχνευτές των διακριτικών του βημάτων υπήρξαν ό Έλύτης και ό Σεφέρης, οί όποιοι έξύμνησαν τήν «ποιητική νοημοσύνη» του κοσμοκαλόγερου τής περσέσσας πεζογραφίας: τήν ίκανότητα πρόσληψης του άνείπτου και τής άντήχησής του στην καρδιά. Έχει ύμνηθεί και ύμνείται έσαεί, μετά θάνατον, κατά τó θλιβερό πρότυπο, τó όποιο τείνει νά τιμá

τὸ πνεῦμα μετὰ τὴν κατάλυση τοῦ σαρκίου.

Ἄς εἶναι ἀναπαυμένη ἡ ψυχὴ τοῦ ταπεινοῦ καὶ λαμπροῦ δούλου τοῦ Θεοῦ στὴν Βασιλεία Του. Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης γεννήθηκε τὸ ἔτος 1851 στὴ Σκιάθου, τὸ νησί τῆς ἀποκάλυψής του, τὸ νησί πὺν δεξιόθηκε τὴν ἀνάδυσή του σὲ ὀρόσημο τῆς ἀνθρώπινης συνθήκης. Ὑπῆρξε υἱὸς πατᾶ καὶ γαλονηγήθηκε σὲ ἕνα περιβάλλον βαθύτατα θρησκευτικό, φτωχικὸ καὶ ἀπομονωμένο, συστατικά πὺν διαμόρφωσαν τὴν εὐαίσθητη προσωπικότητά του, καὶ τὸν κατέστησαν νησίδα μοναδικῶν ἀξιών καὶ δημιουργικοῦ πόνου. Βαθύτατα θρησκευόμενος, μονήρης καὶ ταπεινός, ἀνάλωσε τὴ ζωὴ του στοὺς δύο συγκλίνοντες πόλους τῆς συγγραφῆς τοῦ ἔργου του, τὴν ψαλτικὴ του συμμετοχὴ στὴν λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν γλαφυρὴ ἀπεικόνιση τῶν φανερῶν καὶ τῶν ἀρρήτων. Ἡ πολὺ-πλευρὴ μόρφωσή του, ἀτελής κατὰ τοὺς κοινωνικοὺς τύπους, ὑπῆρξε ἀπόρροια ἐνδεδεχοῦς καὶ προσωπικῆς ἐνασχόλησης στὸ φτωχικὸ του δωμάτιο, κάπου στὴν Ἀθήνα, ὅπου μετοίκησε γιὰ βιοποριστικούς λόγους. «Δὲν μπορῶ νὰ κάνω τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ γράφω», εἶχε κάποτε ὁμολογήσει καὶ αὐτὴν του τὴν κλίση ἀνήγαγε σὲ λειτουργημὰ καὶ ἰλαρὸ φεγγοβόλημα στὴν ψυχὴ καὶ τὴ διάνοια τῶν ἀναγνωστῶν του. Αὐτοδίδακτος στὴν Ἀγγλικὴ καὶ Γαλλικὴ γλῶσσα, ἐπιδόθηκε ἀρχικὰ σὲ μεταφράσεις μυθιστορημάτων τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Ντοστογιέφσκι καὶ ἄλλων, πρὶν δημοσιεύσει σὲ ἐπιφυλλίδες, στὴν ἐφημερίδα Ἀκρόπολη, τὰ δικὰ του ἱστορικὰ μυθιστορήματα, τοὺς «Ἐμπόρους τῶν Ἐθνῶν» καὶ τὴ «Γυφτοπούλα», μὲ τὴν ἐνθερμὴ ὑποστήριξη τοῦ Βλάση Γαβριηλίδου. Λάτρης τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ θεοκρατικοῦ Βυζαντίου, παρέμεινε ἀνεπηρέαστος, ἀπόφιος, μονα-

χικός, σεμνός καὶ ἀπόμακρος, ἔσερνε τὴν πληγωμένη του ψυχὴ, τὸν εὐαίσθητο ψυχισμό του, σχεδὸν ρακένδυτος, γύρω καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν ζωὴ τῆς πρωτεύουσας. Ὁξυδερκῆς παρατηρητῆς συναισθημάτων καὶ συμπεριφορῶν τῆς μικρῆς κοινωνίας τοῦ νησιοῦ του, ἐπένδυσε τὴν πνευματικὴ του ἐμπειρία σὲ 180 περίπου θαυμαστὰ διηγήματα στὴν «ἀτημέλητη καθαρεύουσά του», τὴ διάσπαρτη ἀπὸ τὰ διαμάντια τῆς τοπολαλιάς καὶ τοῦ δημιουργικοῦ τοῦ οἴστρου. Ὑπῆρξε ἡθογράφος ἀπαράμιλλος καὶ ἡ μαγεία του, ἡ ὑπερβαίνουσα τὰ στεγνά, φιλολογικὰ κριτήρια, ἐγκείται στὴν ἀλήθεια πὺν ἀναβλύζει, πὺν μοσχοβολᾶ σὲ κάθε μαρτυρία τῶν ἡρώων καὶ ἡρωίδων του. Ἡ γλῶσσα στὰ χέρια του ἀποκαλύπτει ἕνα πλαστικὸ θάμβος πὺν ἐκπλήσσει καὶ ἀγαλλιάζει μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς θείας Χάριτος, ὅταν ἐναποτίθεται στὸ κεφάλι τοῦ εὐσεβοῦς μελετητῆ. Ξεδιπλώνεται χαρίεσσα, παιγνιώδης, ὀλοζώντανη, μίᾶ καταβύθιση καὶ μίᾶ πλοῦσια ἀνάδυση ἀπὸ τὰ ἐγκατα τοῦ λόγου. Ὁ Λόγος, τὸν ὁποῖον τιμᾶ διὰ βίου, τοῦ χαρίζεται. Εἶναι ἡ ζωογόνος πρώτη ὕλη.

Στὸν μικρόκοσμο εἰσάγει παραλλαγμένα οἰκεῖα πρόσωπα καὶ περιστάτικά, τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του μὲ ὄλες τῖς ἀνεκπλήρωτες ἐπιθυμίες πὺν τὸν στοιχειώνουν, πὺν πραγματώνονται μὲ τὴν νοσταλγία, ποιητικῆ ἀδεία τοῦ Ποιητῆ. Σκύβει μὲ εὐγένεια καὶ κατανόηση πάνω στὸ ἀνθρώπινο δρᾶμα πὺν ξετυλίγεται, πραγματώνεται καὶ ἀέναι ἐπανερχεται γιὰ νὰ βιωθεῖ ἐκ νέου, νὰ διαμορφώσει, νὰ παραδειγματίσει, νὰ διδάξει τὴν καρτερία, νὰ κάνει τὴν τιμωρία νὰ ἀναβλύσει καθαρῆρια, καὶ νὰ σμίξει τὸ ὄρατὸ μὲ τὸ ἀόρατο, τὸ ἀνθρώπινο μὲ τὸ θεῖο στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Παπαδιαμάντης τὸ διαμεσολαβεῖ. Παρακολουθεῖ καὶ καταγράφει.

Αισθάνεται και αποδίδει με γνησιότητα και αγάπη. Σε μικρή, ανθρώπινη κλίμακα διαπραγματεύεται τα ιερά και τα όσια, τα άνιερα και τα άνοσια, κατανοώντας, μεταγίζοντάς τα και αναδεικνύει τα στοιχεία της πολιτιστικής μας ταυτότητας για την συνέχιση της κοινής πορείας του Έλληνισμού και της Όρθοδοξίας, πάνω στην Πίστη, την Αλήθεια, την Έλευθερία, την Άρετη και την Δικαιοσύνη. Η φύση και το πέλαγος, το θρησκευτικό συναίσθημα, τα πάθη που άγουν και φέρουν τις τυρανσιμένες ψυχές, ή σύλληψη και συμπερίληψη του υπερφυσικού στα δρώμενα αυτού του κόσμου αποτελούν το σύμπαν του Παπαδιαμάντη και οι ήρωές του αναπτύσσονται, ταξιδεύουν ή πελαγοδρομούν, βιώνοντας ή προκαλώντας το υπερφυσικό, υπό τη σκέπη Εκείνου που τα πάντα όρα συμπάσχοντας και συμπονώντας. Ο Παπαδιαμάντης, συλλαμβάνει και άφουγκράζεται το ειδικό, το προσωπικό, μυστικό σκίρτημα της ψυχής και του μυαλού, πριν τα συλλάβει, πριν τα άφουγκραστεί, πριν τα έρμηνεύσει ό κάτοχός του, και καταθέτοντάς το, φωτισμένο, διαγνές, τό ανάγει σε κοινό, ανθρώπινο βίωμα. Για τόν Παπαδιαμάντη ό άνθρωπος είναι παιδί της θάλασσας και της γής, διφυές δημιούργημα του Θεού και ταπιζόμενος με αυτά τα στοιχεία, προσπαθεί να κατανοήσει τό μυστήριο της ζωής που είναι και δικό του. Γι' αυτό ή θάλασσα και ή φύση στα χέρια του μεσολαβητή καθαγιαζονται, δελεάζουν, και προκαλούν την αναγνώριση και την άποδοχή της συμβολής τους στο πολυσήμαντό της ύπαρξης. Τό θρησκευτικό συναίσθημα του Παπαδιαμάντη άποτελεί τό φόνο κάθε διηγμάτός του, τό άεράκι που αναπνέουν άσυναίσθητα ή συνειδητά τα δρώντα άντικείμενα της σύλληψης και έκτέλεσής του. Σε αυτό, στην άπόλυτη λιτότητα

του, στο άδιαπραγμάτευτο της συμμετοχής του στα δρώμενα αυτού του κόσμου και του άλλου, στη μακάρια άποδοχή αυτής της αλήθειας που ό Παπαδιαμάντης προσβεί, καταφεύγει ή άδήλωτη, αλλά πάντοτε παρούσα ανθρώπινη άνάγκη για τό άπόλυτο, για τό ύπερβατικό.

Και πάλι καταλύτης και μεσολαβητής είναι ό αληθινός του λόγος. Αυτόν τόν λόγο του Άλέξανδρου Παπαδιαμάντη, σήμερα, ή Έερά Σύνοδος τιμά και εύχαριστούμε όλως ιδιαιτέρως τόν Μακαριώτατο Άρχιεπίσκοπο Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Έερόνυμο, υπό την αιγίδα του όποίου πραγματοποιείται ή Ημερίδα αυτή που σκοπό έχει να αναδείξει τη διαχρονικότητα και την έπικαιρότητα των βαθύτερων ζητημάτων του έργου του, ως ένισχυτική έμπνευση και στήριγμα στην ζωή μας. Στις ήμέρες αυτές που καλείται έν πολλοίς ή ζωή μας να αναδιοργανωθεί υπό την πίεση πολλών έτερόκλητων πιέσεων, τό διακύβευμα για τόν πολιτισμό και την ταυτότητα του είναι ή άπειλη της συντριβής θεμελιωδών άξιων και στοιχείων της πολιτιστικής μας ταυτότητας, να παραμείνει μία άγωνία που θα μεγιστοποιήσει τό θάρρος και τις λυτρωτικά σωτήριες έσωτερικές δυνάμεις του γένους μας, ώστε τα ιερότερα μας να μάς αναγεννήσουν και να καθορίσουν δημιουργικά τούς όρους του τρόπου της ύπάρξεώς μας. Θεριμά εύχαριστώ τούς συμμετέχοντες στην Ημερίδα μας: είναι όλοι έξέχουσες προσωπικότητες και έμβριθεις μελετητές του έργου του Άλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Ιδιαιτέρως εύχαριστώ τόν άγαπητό έν Χριστώ άδελφό μου, Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χαλκίδος κ. Χρυσόστομο για την παρουσία του και την Εισήγησή του, καθώς και τα Μέλη της Ειδικής Συνοδικής Έπιτροπής Πολιτι-

στικής Ταυτότητας της Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εὐχομαι γιὰ τοὺς καλοὺς καρποὺς τῆς Ἡμερίδος μας».

Μητροπολίτης

Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ Ἰγνάπιος

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Θεσσαλονίκη

Στὶς 12 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὸ ἀμφιθέατρο τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. ἐπιστημονικὴ ἐσπερίδα μὲ θέμα «Παιδεία καὶ παιδὶ στὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη». Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ Ἀθ. Καραθανάσης («Ὁ Παπαδιαμάντης καὶ τὰ φῶτα τῆς Εὐρώπης»), Ἡρ. Ρεράκης («Ἡ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ στὸν Παπαδιαμάντη») κ.ἄ.

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011: Θεσσαλονίκη, στὶς 20 τοῦ μηνὸς ἐκοιμήθη σὲ ἡλικία 90 ἐτῶν στὴ Θεσσαλονίκη ὁ ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Δαμιανὸς Δοΐκος.

ΜΝΗΜΗ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
ΔΑΜΙΑΝΟΥ ΔΟΪΚΟΥ
(1921-2011)

In memoriam

«Συνηθίζεται στοὺς ἐπικήδειους λόγους ἡ διεξοδικὴ περιγραφή τῆς προσωπικότητας τοῦ ἀποθανόντος καὶ ἡ ἀναλυτικὴ ἀπαρίθμηση τῶν ἔργων του, σὰν νὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ χωρέσει ἡ βιωτὴ καὶ τὸ ἦθος ἐνὸς ἀνθρώπου σὲ λόγια καὶ σὲ ἀριθμοὺς. Στὴν πραγματικότητα, ὅσο πῶς ἐκτεταμένος εἶναι ἕνας τέτοιος λόγος τόσο δυσκολότερα ἀναγνωρίζει κανεὶς στὶς λεπτομέρειές του τὸ πρόσωπο πού γνώρισε. Ἡ μνήμη τοῦ Δαμιανοῦ Δοΐκου εἶναι βέβαιο πὼς θὰ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Ἀθήνα

Ἡ Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν πραγματοποιοῦσε στὶς 19 τοῦ μηνὸς στὸ Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν ἐκδήλωση μὲ θέμα «Χριστιανισμὸς καὶ Ἐπιστήμη», μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκδοσης τοῦ τόμου «Ὁ Ἴπποκράτης στὴν Πολιτεία τοῦ Θεοῦ» τοῦ Ὀμότιμου Καθηγητῆ Π. Δημακάκου. Στὴν στρογγυλὴ τράπεζα πού ἔλαβε χώρα συμμετεῖχαν οἱ Γ. Μπαμπινιώτης, Μητροπολίτης Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς Νικόλαος, Ἄννα Ψαροῦδα-Μπενάκη, Ἀθ. Φωκᾶς κ.ἄ., ἐνῶ χαιρετισμὸ ἀπηύθυνε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμος ὁ Β΄.

σώζεται ἀκέραιη καὶ ζωντανὴ σ' ὅλους ἐκείνους πού σχετίστηκαν προσωπικὰ μαζί του ἢ τὸν γνώρισαν μέσα ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν πολλῶν πονημάτων του καὶ δὲν ἐξαντλεῖται σὲ ἠθικὰς ἀξιολογήσεις καὶ βιογραφικά. Μόνο ὡς ἔναυσμα μνήμης τῆς πολὺπλευρῆς ζωῆς του, ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀναφέρω, πολὺ συνοπτικά, κάποια γεγονότα τῆς ἀκαδημαϊκῆς του σταδιοδρομίας πού σημάδεψαν μέχρι σήμερα τὸ Τμήμα Θεολογίας καὶ ἔμειναν σὲ μᾶς τοὺς συνεχιστὲς τοῦ ἔργου του ὡς κληρονομία.

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ πρώτου Προέδρου τοῦ Τμήματος πού προσέκυψε μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου 1268/82 γιὰ τὴν Ἀνώτατὴ Ἐκπαίδευση καὶ ἐπαμύσησε τὸ βᾶρος τῆς ὀργάνωσής του. Μὲ δικῆς του πρωτοβουλίας καὶ ἐνέργειες ἔδωσε διεθνή αἴγλη καὶ προβολὴ στὸ Τμήμα. Ὁργάνωσε Ἀναγνωστήριο στὴ Σχολὴ ἀλλὰ καὶ αἶθουσα Βιβλικοῦ Μουσείου τὸ ὁποῖο κόσμησε μὲ προσωπικὴ

ἐργασία καὶ κόπο. Ἦταν τὸ καμάρι τοῦ κάθε φορᾶ πού ἐπισκεπτόταν, μετὰ τὴν ἀφυπνέτησή του τὴ Σχολή, δὲν παρέλειπε νὰ ρίχνει μιὰ κλεφτὴ ματιά, νὰ δεῖ ἂν ὅλα εἶναι ἐντάξει. Οἱ παλαιότεροι θυμοῦνται τὸ γνήσια δημοκρατικὸ ἦθος μὲ τὸ ὁποῖο ἀσκούσε πάντοτε τὴ διοίκηση, ἔχοντας σὰν πρωταρχικὸ στόχο τὴν ἐνότητα καὶ συνεργασία ὄλων, διδακτικὸ προσωπικὸ καὶ φοιτητῶν. Ἡ ἐπιστημονικὴ του παραγωγή συνοδεύτηκε ἀπὸ πρωτοποριακὴ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ βιβλιογραφία ἔρευνα καὶ τὰ μελετήματά του εἶναι διαχρονικὸ βοήθημα γιὰ φοιτητὲς καὶ μελετητὲς τῆς Γραφῆς. Δὲν θὰ ἀναφερθῶ σ' αὐτά, ἀφοῦ ἀκόμη κυκλοφοροῦν καὶ διαβάζονται ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους πού θέλουν νὰ γνωρίσουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴν ὁμορφιὰ τῆς Βιβλικῆς ἀποκάλυψης. Ἄν θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ ὑπογραμμίσω ἓνα χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου, αὐτὸ θὰ ἦταν ἡ μέριμνά του, ὥστε ἡ ἐρμηνεία τῶν Γραφῶν νὰ μὴν εἶναι μία στεῖρα ἀκαδημαϊκὴ προσέγγιση, ἀποκομμένη ἀπὸ τὴ διακονία τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ νὰ τὴν ὑπηρετεῖ καὶ νὰ ἀφογκράζεται τὶς ἀνάγκες τῆς. Τὸ ἔργο του «Τάδε λέγει Κύριος» εἶναι ἴσως τὸ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ δεῖγμα αὐτῆς τοῦ τῆς μέριμνας.

Ἀπὸ τὴν μαθητεία μου κοντὰ του, στὰ πανεπιστημιακὰ γράμματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν μετέπειτα σχέση φιλίας πού μᾶς συνέδεε, θὰ τὸν θυμᾶμαι μὲ αἰσθήματα υἱικῆς ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης, σὰν ἓναν ἰδιαίτερο ἄνθρωπο, χαρακτηριστικὸ δάσκαλο, καὶ ἀφοσιωμένο ἐρευνητὴ, πού ποτὲ δὲν ἔχασε τὸν στόχο του. Ὁ θάνατος ἐνὸς ἀγαπημένου προσώπου εἶναι πάντοτε σκληρός. Ὅσο κι ἂν προσπαθῆσει κανεὶς νὰ τὸν ἀπαλύνει, ὅσο κι ἂν ἐμπιστεύεται τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ νὰ νικάει τὸν θάνατο, δὲν παύει νὰ βιώνει τὸν θάνατο

σὰν τραγικὴ ἀπώλεια. Ἄν, ἴσως, κάτι μπορεῖ νὰ παρηγορήσει τὸ πένθος, εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη στὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος στὴν τελευταία λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ πάθος προσευχὴ του πρὸς τὸν Πατέρα του εἶπε: *Ἐσὺ ἔδωσες στὸν Υἱό σου ἐξουσία πάνω σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· ἔτσι κι αὐτὸς θὰ δώσει τὴν αἰώνια ζωὴ σὲ ὅλους αὐτοὺς πού τοῦ ἐμπιστεύτηκες. Καὶ νὰ ποιά εἶναι ἡ αἰώνια ζωή: Ν' ἀναγνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι ἐσένα ὡς τὸν μόνον ἀληθινὸ Θεό, καθὼς κι ἐκείνον πού ἔστειλες, τὸν Ἰησοῦ Χριστό.*

Τὸν θυμᾶμαι ἀκόμα νὰ τονίζει στοὺς φοιτητὲς του, μὲ τὸ πάθος τοῦ δασκάλου πού τὸν διέκρινε, πῶς: «Σκοπὸς τῆς ἰσραηλιτικῆς λατρείας εἶναι νὰ ἀναπαραστήσει καὶ νὰ διατηρήσει ζωντανὴ στὴ μνήμη τῆς κοινότητος τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν ἀνθρώπινη Ἱστορία». Κι ἀκόμα νὰ ὑπογραμμίζει, ἐρμηνεύοντας στὸ ἀμφιθέατρο τὸν ἀγαπημένο του προφήτη, πῶς: «Ὅταν ὁ προφήτης Ὡσηὴ καταγγέλλει τὸν Ἰσραὴλ γιὰ ἔλλειψη γνώσης τοῦ Θεοῦ δὲν κατηγορεῖ τοὺς συμπατριώτες του γιὰ ἀδιαφορία στὴν ἐξιχνίαση τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀδυναμία τους νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν παρουσία τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ τους». Ἦταν αὐτὴ ἡ ἀκλόνητη βεβαιότητα τοῦ καθηγητῆ Δόικου γιὰ τὴν παρουσία τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ στὴν καθημερινότητά του πού νοσηματοδοτοῦσε τὴ ζωὴ του καὶ τὸν ἔκανε νὰ βιώνει ἐδῶ σ' αὐτὴν τὴ ζωὴ, παρὰ τὶς ἀντιξοότητες, τὶς δυσκολίες καὶ τὶς πίκρες τῆς, τὴν αἰώνια ζωὴ. Γνωρίζοντας πῶς ὁ κεκοιμημένος δάσκαλος ἦταν ἀληθινὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ἃς προσευχηθοῦμε ὁ Χριστὸς νὰ τὸν ὑποδεχθεῖ καὶ νὰ τὸν διατηρήσει μέσα στὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης του».

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011: Γενεύη, έκοιμήθη ό Μητροπολίτης Άδριανουπόλεως Δαμασκηνός Παπανδρέου.

ΜΝΗΜΗ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΑΝΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ (1936-2011)

I. Έκκλησιαστική και οικουμενική δράση

Την 5^η Νοεμβρίου έκοιμήθη σέ ηλικία 75 ετών ό Μητροπολίτης Άδριανουπόλεως Δαμασκηνός (23.2.1936-5.11.2011). Οί πολύπλευρες δραστηριότητές του ως πρώτου Μητροπολίτη Έλβετίας διεκόπησαν αίφνιδίως τόν Ίανουάριο τοῦ 2001 λόγω όξείας έγκεφαλικής αίμορραγίας. Τις μη άναστρέψιμες συνέπειες άπό την κατάρρευση τής ύγείας του ό εκλιπών τις υπέμεινε με ύποδειγματικό θάρρος και ευλάβεια. Έπειτα άπό την εισαγωγή του στο νοσοκομείο, στις άρχές Αύγουστου τοῦ 2011, και την τρίμηνη νοσηλεία του, ό Μητροπολίτης Δαμασκηνός ξεκίνησε, έν πλήρει συνειδήσει, τό ταξίδι πρός τόν οὐράνιο Πατέρα και έκοιμήθη ειρηνικά έν Κυρίω.

Ό Μητροπολίτης Δαμασκηνός ήταν, σέ έθνικό και διεθνές επίπεδο, γνωστός για την ακούραστη στράτευση του υπέρ τής συννέησης τών λαών και τών έθνών και τής ειρηνικής συνύπαρξης τών ανθρώπων. Τό χάρισμά του έγκειτο στόν διάλογο. Ήταν πεπεισμένος πώς ή άμεση έπαφή μεταξὺ τών ανθρώπων θα μετριάσει και θα γαρεμίσει τούς φραγμαούς, τις προκαταλήψεις και τις έχθρες και θα οίκοδομήσει γέφυρες. Τό Όρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οίκουμνικού Πατριαρχείου στο Σαμπεζύ/Γενεύη, προϊστάμενος τοῦ όποιου υπήρξε ό Μητροπολίτης Δαμασκηνός άπό τό έτος 1969, έγινε υπό την αιγίδα του ένας τόπος όπου, όρατά και αισθητά, άνοίγονταν πα-

ράθυρα και όπου οί πόρτες ήταν άνοιχτές για όλους τούς ανθρώπους καλής θελήσεως, οί όποιοι, με ώθηση την πίστη τους, ήθελαν να συνεισφέρουν στην έπί γής ειρήνη. Έτσι λοιπόν, τό Όρθόδοξο Κέντρο κατέστη ό κατ' έξοχήν τόπος τών ένδο-όρθόδοξων συναντήσεων –όσον άφορά την προπαρασκευή τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου τής Όρθόδοξης Έκκλησίας– περιστρεφόμενη γέφυρα τών διαφόρων χριστιανικών Έκκλησιών και εκκλησιαστικών κοινοτήτων– σέ μία προσπάθεια οίκοδομησης οικουμενικών σχέσεων– τόπος συνάντησης με έβραίους και μουσουλμάνους –όσον άφορά τόν διαθρησκειακό ή και διαπολιτισμικό διάλογο στο πλαίσιο τής κοινής βάσης τής μονοθεϊστικής πίστεως.

Η μεγάλη άγάπη για τόν άνθρωπο, ή όποία χαρακτήριζε τόν Μητροπολίτη Δαμασκηνό, ή βαθιά του προσήλωση στη χριστιανική πίστη και ή άφοσίωση του στην Όρθόδοξη Έκκλησία, οί έμπεριστατωμένες θεολογικές γνώσεις του περι την παράδοση τών εκκλησιαστικών πατέρων και, προπαντός, ή μοναδική του διπλωματική ικανότητα τόν κατέστησαν έναν άναγνωρισμένο συνομιλητή τόσο στη Δύση όσο και στην Άνατολή. Ένας ευρύς κύκλος φίλων και ένας όλοένα αυξανόμενος κύκλος γνωστών πλαισίωναν και έμπλούτιζαν τόν Μητροπολίτη, ό όποίος ήταν ούτως ή άλλως προικισμένος με έξαιρετική ευφυΐα. Η όξυδέρχειά του τοῦ επέτρεπε να έπεξεργάζεται τις ποικίλες πληροφορίες και να διακρίνει νέες συνάψεις. Συχνά έξέπληττε τό περιβάλλον του με άπροσδόκητες λύσεις, οί όποιες, παρά την διστακτική άποδοχή που έβρισκαν, άποδεικνύονταν συνήθως όρθές. Ός εκ τούτου, ό Μητροπολίτης Δαμασκηνός έγινε περιζήτητος σύμβουλος – τόσο για τόν άπλό άνθρωπο με τά καθημε-

ρινά του προβλήματα όσο και για έκκλησιαστικούς άρχοντες, θρησκευτικούς ηγέτες και άρχηγους κρατών, οι οποίοι ήταν επιφορτισμένοι με πολλά καθήκοντα και μεγάλες ευθύνες.

Ήδη ως νέος άνθρωπος ο Μητροπολίτης Δαμασκηνός έμφορείτο από όράματα, τα οποία δέν γνωστοποιούσε άπαραιτήτως σέ τρίτους. Ώστόσο, τα όράματα αυτά ύπηρεξαν καθοριστικά για τις θεολογικές σπουδές του και την πορεία του ως κληρικός. Ο Μητροπολίτης Δαμασκηνός έμεινε πάντα πιστός στα όράματά του: τόν ένέπνεαν μία όλοκληρη ζωή. Έτσι, τó Σαμπεζύ κατέστη τόπος άκτινοβόλος, διαμορφωμένος από τη χριστιανική πίστη, ένας τόπος πού άσκούσε μαγνητική έλξη σέ πολλούς επισκέπτες. Ο Μητροπολίτης Δαμασκηνός σφράγισε γενεές νέων ανθρώπων, πολλοί εκ τών όποιών κατέχουν σήμερα ήγετικές θέσεις στα θεολογικά, στα έκκλησιαστικά αλλά, έν μέρει, και στα πολιτικά πράγματα. Ύπό την δική του αιγίδα, τó Σαμπεζύ έγινε τόπος θεολογικού στοχασμού, ποιμαντορικού έργου, λειτουργικής ζωής. Ο,τι ο Μητροπολίτης Δαμασκηνός δημιούργησε

- ως Προϊστάμενος τού Όρθοδόξου Κέντρου τού Οίκουμενικού Πατριαρχείου στό Σαμπεζύ, τó όποιο έκανε διεθνώς γνωστό·
- ως άκούραστος, έν τούτοις άκρως έπιτυχημένος, παρά τις δυσκολίες, Γραμματέας για την Προπαρασκευή τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου τής Όρθοδόξου Έκκλησίας·
- ως Συμπρόεδρος τών Μικτών Θεολογικών Έπιτροπών για τόν διάλογο τής Όρθοδόξου Έκκλησίας μέ τούς Παλαιοκαθολικούς και τούς Προχάλκηδόνιους, οι όποιες, χάριν στις βαθιές του θεολο-

γικές γνώσεις, στην άξιοπιστία του και στην πεισιτική του προσήλωσή στό στόχο, ύπηρεξαν οι μοναδικές έπιτροπές διαλόγου πού ευτύχησαν νά φθάσουν έπίσημα στην όλοκληρωσή τους·

- ως διοργανωτής διεθνών θεολογικών σεμιναρίων, τα όποια θεωρούσε άναντικατάστατα φιντόρια, άναγκαία προκειμένου νά ανταποκριθεί κανείς στό πνεύμα τής εποχής, όπου, σέ ένα χριστιανικό μωσαϊκό από θεολογικής-έπιστημονικής και λειτουργικής-ποιμαντικής άπόψεως, έφερε σέ έπαφή την νεώτερη μέ την γηραιότερη γενιά·
- ως ίδρυτής τού Ίνστιτούτου Άνωτέρων Σπουδών Όρθοδόξου Θεολογίας, ένα όνειρο για τó όποιο άγωνίστηκε έπί σειρά έτών και ή ύλοποίηση τού όποιου στέφθηκε έντέλει μέ έπιτυχία·
- ως πρότος Μητροπολίτης Έλβετίας, ένα άξίωμα πού τού έδωσε τη δυνατότητα νά άποδείξει τó οργανωτικό του ταλέντο στη δημιουργία τών άπαιτούμενων ποιμαντικών χώρων τόσο έπί έλβετικού έδάφους όσο και στό Πριγκιπάτο τού Λίχτενσταϊν·
- ως ύποστηρικτής τών διαθρησκειακών διαλόγων μέ τόν Ίουδαϊσμό και τó Ίσλάμ, καθοδηγούμενος από την πεποίθηση ότι ή μονοθεϊστική συγγένεια δέν μπορεί παρά νά συνιστά μία ρεαλιστική άφετηρία για την ειρηνική συνύπαρξη·
- ως πρωτεργάτης τής ίδρυσης τού Ίνστιτούτου Διαθρησκειακής και Διαπολιτισμικής Έρευνας και Διαλόγου - τó άποκορύφωμα τών επιδιώξεων και όραμάτων του, απέκτησε διεθνή άκτινοβολία και άναγνώριση: αυτό μαρτυρούν τα πολυάριθμα θεολογικά του κείμενα, πού έχουν μεταφραστεί σέ πολλές γλώσσες -πράγμα πού κα-

ταδεικνύει τὸ αὐξανόμενο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν σκέψη του— οἱ ἀμέτρητες διακρίσεις ἀπὸ τὶς διάφορες κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς χριστιανικὲς ἀδελφές Ἐκκλησίες, καθὼς καὶ οἱ δεκατέσσερις τίτλοι ἐπίτιμοι διδάκτορα ποὺ τοῦ ἀπονειμήθηκαν ἀπὸ πολλὲς ὀρθόδοξες καὶ ἄλλες χριστιανικὲς Θεολογικὲς Σχολές — ἀπὸ τὴν Εὐρώπη ἕως τὴν Μανίλα.

Τὸ ἐν καὶ σὲ ποῖο βαθμὸ τὸ πλούσιο αὐτὸ ἔργο θὰ συνεχιστεῖ, ἐξαρτᾶται πλέον ἀπὸ τὴν νεώτερη γενιά. Ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός, προκειμένου νὰ μὴν περιορίσει τὰ ὄράματα καὶ νὰ μὴν θέσει τέλος στὶς προφητικὲς προοπτικὲς, οἱ ὁποῖες δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ καθοδηγοῦνται καὶ νὰ ἐμφυσοῦνται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ταπεινῶνε, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ νόσησε πρὶν ἀπὸ ἔντεκα ἔτη, συνειδητὰ τὸν ἑαυτό του ἀναγκάζοντάς τον νὰ περάσει τὰ τελευταῖα του χρόνια μέσα σὲ μία ὀλοένα αὐξανόμενη σιωπή. Μία μεγάλη θυσία!

Π. Ἀκαδημαϊκὴ ἐκπαίδευση καὶ πορεία

Τὴν βασικὴ θεολογικὴ του ἐκπαίδευση ὁ Δαμασκηνός (Βασίλειος) Παπανδρέου τὴν ἔλαβε στὴν περιώνυμη Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴ Χάλκη (1955-1959). Ἀφοῦ χειροτονήθηκε διάκονος, ἐστάλη στὴν «Εὐρώπη» γιὰ νὰ σπουδάσει τὶς σπουδές του (1959-1965). Ὑπῆρξε μαθητὴς τῶν φημισμένων θρησκευολόγων *Friedrich Heiler* στὸ Μαρβούργο καὶ *Gustav Menshling* στὴ Βόννη, ὅπου σπούδασε ἐπίσης Συστηματικὴ Θεολογία κοντὰ σὸν *Joseph Ratzinger*. Τὸ ἰδιαιτερό ἐνδιαφέρον του κέντρισε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἡ Συγκριτικὴ Θρησκευολογία καὶ ἡ Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας. Τὴν ἴδια ἐποχὴ, καὶ ἀφοῦ χειροτονήθηκε ἱερέας (1961), εἶχε ὑπὸ τὴ φροντίδα του

τοὺς Ἑλληνες μετανάστες, ἰδρύοντας τὰ πρῶτα τρία ἑλληνικὰ δημοτικὰ σχολεῖα στὴν περιοχή τῆς Βόννης. Τὸ 1966 κατέθεσε στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν τὴν διδακτορικὴ διατριβή του μὲ θέμα τὴν ἴδρυση καὶ τὴν ὀργάνωση τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας.

Στὸ πλαίσιο τῶν πολυποίκιλων δραστηριοτήτων του, ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνός ἀσχολήθηκε στὸ πέρασμα τῶν χρόνων μὲ τὰ ἀκόλουθα θέματα, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ χωριστοῦν σὲ τρεῖς τομεῖς:

α. - Αὐτοπροσδιορισμὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθὼς καὶ θέση, ἀποστολὴ καὶ λειτουργία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου·

- Προπαρραστικὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου·

- Ἐνότητα καὶ πολυμορφία ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας·

- Δεσμευτικότητα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου·

- «Τύπος καὶ κανόνες» ὡς ὄψεις τῆς ἱστορικότητας καὶ τῆς δεσμευτικότητας.

β. - Ἡ στάση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἡ θέση τῆς ἀπέναντι στὶς ὑπόλοιπες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες καὶ κοινότητες·

- Οἰκουμενισμὸς καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις·

- Τὸ ὄραμα μιᾶς «συμφιλωμένης χριστιανοσύνης»·

- Ἡ εὐχαριστιακὴ ἐκκλησιολογία ὡς πιθανὴ βάση γιὰ τὴν διεκκλησιαστικὴ συνάντησις·

- «Θεῖα Κοινωνία» (*communicatio in sacris*) καὶ «κοινωνία» (*communio*)·

- Χριστολογία – ἐκκλησιολογία – σωτηριολογία.

γ. - Ἡ εὐθύνη γιὰ τὸν κόσμον τοῦ σήμερα·

- Πῶς καταγίνεται κανεὶς ἀξιοπίστα μὲ τὴν θεολογία στὸν σημερινὸν κόσμον;

- Το ὄραμα τοῦ «Νέου Ἀνθρώπου» καὶ ἡ φιλανθρωπικὴ ὄψη·

- Ἡ χριστιανικὴ κληρονομία τῆς Εὐρώπης·

- Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ μίαν ἑνωμένην Εὐρώπην·

- Διαθρησκειακοὶ καὶ διαπολιτισμικοὶ διάλογοι·

- Ἡ συμβολὴ τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν σὲ μίαν εἰρηνικὴν συνύπαρξιν.

Σὲ τριάντα ὀλόκληρα χρόνια παρουσιάστηκαν στὴν διεθνή κοινὴ γνώμη πάνω ἀπὸ 500 βιβλία, ἄρθρα, ἐκθέσεις, θέσεις, συνεντεύξεις καὶ κριτικὲς μελέτες –γιὰ νὰ μὴ ἀναφέρουμε τὴν πλειάδα διαλέξεων– ποὺ ἐκφωνήθηκαν ἢ δημοσιεύτηκαν στὴν ἡμεδαπὴ καὶ στὴν ἀλλοδαπὴ, σὲ διάφορες γλῶσσες, σὲ ἐνδοεκκλησιαστικοὺς καὶ ἐξωεκκλησιαστικοὺς κύκλους. Οἱ πολυάριθμοι ὁμίλιες τοῦ Μητροπολίτη Δαμασκηνοῦ περιέκλειαν καὶ ὅλες τὶς σημαντικὲς ἐκκλησιαστικὲς ἐπετεῖους καθὼς καὶ αὐτὲς ποὺ ἀφοροῦσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, συμπεριλαμβανομένων καὶ ὅλων τῶν σημαντικῶν βατικάνειων κειμένων. Ἀπὸ αὐτὸν τὸν πλούσιο θησαυρὸ γνώσης μπόρεσαν ἐπιπλέον νὰ ἐπωφεληθοῦν πολλοὶ φοιτητὲς καὶ φοιτήτριες –στὴ Λυών, στὸ Μποσέ, στὸ Σαμπεξύ, μὰ προπαντὸς στὴν Λουκέρνη, ὅπου ἀπὸ τὸ 1974 ὁ Μητροπολίτης Δαμασκηνὸς ἦταν καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας, τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κίνησης. Ἔχουν ἐκδοθεῖ οἱ ἀκόλουθοι ἀνθολογίες: *Orthodoxie und Ökumene*, 1986 (Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενισμός)· *Θεολογικοὶ διάλογοι. Μία ὀρθόδοξος προοπτικὴ*, 1986· *Ὁρθοδοξία καὶ Κόσμος*, 1993· *Eucharisteria / Εὐχαριστήρια*, 1996· *Dialog als Leitmotiv. Die Orthodoxie an der Schwelle zum dritten Jahrtausend*, 2000 / *Λόγος* διαλό-

γου, 1997. Ἐκδόθηκαν ἐπίσης οἱ ἑξῆς μονογραφίες: *Ἴδρυσις καὶ ὀργάνωσις τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῆς 4^{ης} Οἰκουμενικῆς Συνόδου*. Μελέτη ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ, 1966 (ἀρμενικὴ ἔκδοσις 1997)· *Ὁρθοδοξία καὶ ἑνωμένη Εὐρώπη*, 1989· *Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον. Προβλήματα καὶ Προοπτικαί*, 1990 (*ρομανικὴ ἔκδοσις* 1998). Μνεῖαις χρήζουσιν ἐπίσης τὰ ἀκόλουθα ἔργα: *Stimmen der Orthodoxie zu Grundfragen des II. Vatikanums*, 1969 (Φωνὲς τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς πρὸς τὰ βασικὰ ἐρωτήματα τῆς Β' Βατικάνειας Συνόδου)· *Eucharistiegemeinschaft. Der Standpunkt der Orthodoxie*, 1974 (Εὐχαριστιακὴ κοινωμία. Ἡ θέσις τῆς Ὁρθοδοξίας) [*συνέκδοσις μετὰ τὸν καθ. Raymond Erni*]· *Eucharistie und Amt in der Kirche*, 1976 (Θεῖα Εὐχαριστία καὶ Ἱερωσύνη στὴν Ἐκκλησία) [*συνέκδοσις μετὰ τὸν Καρδινάλιο Joseph Hoffner*]· *La volonté de Dieu aujourd'hui / La volontà di Dio oggi / Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σήμερον*, 1981· *L'héritage chrétien de l'Europe*, 1989 (Ἡ χριστιανικὴ κληρονομία τῆς Εὐρώπης) [*συνέκδοσις μετὰ τὸν Καρδινάλιο Joseph Ratzinger*].

I. Am 5. November entschlief im Alter von 75 Jahren Metropolit Damaskinos von Adrianoupolis (23.2.1936-5.11.2011). Seinen vielfältigen Aktivitäten als erster Metropolit der Schweiz wurden im Januar 2001 durch eine akute Gehirnblutung ein jähes Ende gesetzt. Die irreversiblen Folgen des gesundheitlichen Einbruchs ertrug der Verstorbene mit beispielhafter Tapferkeit und Gottergebenheit. Nach dreimonatiger Hospitalisierung Anfang August 2011 trat er in vollem Bewusstsein den Weg zum

himmlischen Vater an und entschlief im Frieden des Herrn.

Metropolit Damaskinos war auf nationaler und internationaler Ebene bekannt für sein unermüdliches Engagement um die Verständigung der Völker und Nationen und eine friedliche Koexistenz der Menschen. Sein Charisma galt den Dialogen. Er war überzeugt, dass der direkte Kontakt von Mensch zu Mensch die Schranken, Vorurteile, Animositäten relativieren, einreissen und Brücken aufbauen werde. Das Orthodoxe Zentrum des Ökumenischen Patriarchats in Chambésy / Genf, dessen Vorsteher er seit 1969 war, wurde unter seiner Ägide zu einem Ort, wo sichtlich und spürbar Fenster geöffnet wurden und Türen offen standen für alle Menschen guten Willens, die vom Glauben motiviert einen Beitrag zum Frieden in der Welt leisten wollten. So wurde dieses Orthodoxe Zentrum zu einer *Plattform* der innerorthodoxen Begegnungen – im Zusammenhang mit der Vorbereitung des Heiligen und Grossen Konzils der orthodoxen Kirche; zu einer *Drehscheibe* der verschiedenen christlichen Kirchen und kirchlichen Gemeinschaften – im Bestreben der ökumenischen Beziehungen; zu einer *Begegnungsstätte* mit Juden und Muslimen – im Hinblick auf einen interreligiösen bzw. interkulturellen Dialog, und dies basierend auf der gemeinsamen Basis des monotheistischen Glaubens.

Die grosse Menschenliebe, die Metropolit Damaskinos auszeichnete, seine Verankerung im christlichen Glauben und seine Treue zur orthodoxen Kirche, seine profunde theologische Kenntnis im Kontext der Tradition der Kirchenväter, darüber hinaus jedoch vor allem sein einmaliges di-

plomatisches Geschick bewirkten, dass er sowohl im Westen wie im Osten zu einem anerkannten Gesprächspartner wurde. Ein grosser Freundeskreis und zunehmend wachsender Bekanntenkreis erweiterten und bereicherten den ohnehin schon mit überdurchschnittlicher Intelligenz dotierten Metropoliten. Seine Denkkraft verarbeitete die vielfältigen Informationen, liess ihn neue Zusammenhänge erkennen. Sein Umfeld verblüffte er des öftern mit ungeahnten Lösungsvorschlägen, die sich trotz zögerlicher Aufnahme meistens als richtig erwiesen. So wurde Metropolit Damaskinos zu einem aufgesuchten Ratgeber – für den einfachen Menschen in seinen Alltagsnöten bis hin zu Kirchenfürsten, Religionsführern und Staatsoberhäuptern in ihren verantwortungsvollen Aufgaben. Wen wundert es da, dass er sowohl von muslimischer als auch von jüdischer Seite zum Wunschkandidaten als Patriarch von Jerusalem wurde...

Schon als junger Mensch war Metropolit Damaskinos von Visionen geprägt, die er nicht unbedingt Drittpersonen mitteilte. Sie waren jedoch ausschlaggebend für sein Theologiestudium und seinen Werdegang als Kleriker. Metropolit Damaskinos blieb zeitlebens seinen Visionen treu: sie beseelten ihn ein ganzes Leben lang. So wurde Chambésy zu einem blühenden, vom christlichen Glauben gestalteten Ort, der auf viele Besucher eine magnetische Anziehungskraft ausübte. Metropolit Damaskinos prägte Generationen von jungen Menschen, von denen heute viele in theologischen und kirchlichen, zum Teil auch politischen Leitungsfunktionen stehen. Unter seiner Ägide war Chambésy ein Ort theologischen Denkens, pastoraler Aufnahme, li-

turgischen Feierns – in aller Vielfalt. Was Metropolit Damaskinos geschaffen hat als *Vorsteher des Orthodoxen Zentrums des Ökumenischen Patriarchats* in Chambésy, das er zu internationaler Bekanntheit brachte;

- als unermüdlicher, jedoch trotz aller Mühen äusserst erfolgreicher *Sekretär für die Vorbereitung des Heiligen und Grossen Konzils* der orthodoxen Kirche;
- als *Ko-Präsident der Gemischten Theologischen Kommissionen* für den Dialog der orthodoxen Kirche mit den Altkatholiken und den Orientalisch-Orthodoxen (Altorientalen), die dank seiner profunden theologischen Kenntnisse, seiner Glaubwürdigkeit und seiner überzeugenden Zielstrebigkeit als einzige aller bestehenden Dialoge einen offiziellen Abschluss fanden;
- als *Organisator internationaler theologischer Seminare*, die er als unabdingbare und dem Zeitgeist entsprechend notwendige Pflanzstätte betrachtete, wobei er die jüngere mit der älteren Generation zusammenbrachte, und dies auf einer theologisch-wissenschaftlichen und liturgisch-pastoralen christlich völlig durchmischten Ebene;
- als *Gründer des Instituts für höhere Studien in orthodoxer Theologie*, ein Traum für den er jahrelang gekämpft hat und dessen Verwirklichung ihm schliesslich erfolgreich gelungen ist;
- als *erster Metropolit der Schweiz*, wo er sein Organisationstalent unter Beweis stellen konnte, um die erforderlichen pastoralen Räume auf Schweizer Boden und im Fürstentum Liechtenstein zu schaffen;
- als *Promotor der interreligiösen Dialoge* mit dem Judentum und dem Islam, wobei

ihn die Überzeugung leitete, dass die monotheistische Verwandtschaft ein realistischer Ausgangspunkt für eine friedliche Koexistenz sein müsste;

- als *Initiator der Stiftung für interreligiöse und interkulturelle Forschung und Dialog*, der Kulminationspunkt seiner Perspektiven und Visionen;

dies alles erhielt internationale Ausstrahlung und Anerkennung: das bezeugen seine zahlreichen, in viele Sprachen übersetzten theologischen Beiträge, welche das wachsende Interesse an seinen Aussagen zum Ausdruck bringen; die unzähligen Auszeichnungen durch die verschiedenen orthodoxen Lokalkirchen, aber auch seitens der christlichen Schwesterkirchen; sowie die vierzehn Ehrendoktorate vieler orthodoxer und anderer christlicher Theologischer Fakultäten – bis hin nach Manila.

Ob und in welchem Mass dieses reiche Werk weitergeht, liegt nun in den Händen der jüngeren Generation. Um die Visionen nicht zu beengen und den prophetischen Perspektiven keinen Einhalt zu gebieten, die letztlich vom Heiligen Geist geleitet und beseelt sein müssen, hat Metropolit Damaskinos, seit dem Tag seiner Erkrankung vor knapp elf Jahren, sich bewusst gedemütigt, die letzten Jahre zunehmend in Schweigen zu verbringen. Ein grosses Opfer!

II. Die theologische Grundausbildung genoss Damaskinos (Basilios) Papandreu an der renommierten Hochschule des Ökumenischen Patriarchats in Chalki (1955-1959). Nach seiner Diakonatsweihe wurde er zu Weiterstudien nach "Europa" geschickt (1959-1965). Er war Schüler der namhaften Religionswissenschaftler *Friedrich Heiler* in Marburg und *Gustav Men-*

sching in Bonn; daselbst studierte er auch Systematische Theologie bei *Joseph Ratzinger*. Sein besonderes Interesse galt der Kirchengeschichte, den vergleichenden Religionswissenschaften und der Religionsphilosophie. Zeitgleich betreute er nach seiner Priesterweihe (1961) auch die griechischen Gastarbeiter und gründete die ersten drei griechischen Volksschulen im Raum Bonn. 1966 reichte er seine Dissertation über die Gründung und Organisation der armenischen Kirche an der Universität Athen ein.

Im Zusammenhang mit den vielfältigen Tätigkeiten beschäftigte sich Metropolit Damaskinos im Verlauf der Jahre mit folgenden Themen, die in drei Bereiche aufgeteilt werden können:

- a.
 - Das Selbstverständnis der orthodoxen Kirche sowie die Stellung, Aufgabe und Funktion des Ökumenischen Patriarchats;
 - Die Vorbereitung des Heiligen und Grossen Konzils;
 - Einheit und Vielfalt innerhalb der orthodoxen Kirche;
 - Die Verbindlichkeit des Heiligen und Grossen Konzils;
 - "Form und Norm" als Aspekte der Geschichtlichkeit und Verbindlichkeit.
- b.
 - Die Haltung der orthodoxen Kirche und die Einschätzung den übrigen christlichen Kirchen und kirchlichen Gemeinschaften gegenüber;
 - Ökumene und ökumenische Bewegung;
 - Die Vision einer "versöhnten Christenheit";
 - Die eucharistische Ekklesiologie als mögliche Basis für die zwischenkirchliche Begegnung;

- "Kommunion" (*communicatio in sacris*) und "communio" (κοινωνία);
- Christologie – Ekklesiologie – Soteriologie.
- c.
 - Die Verantwortung für die Welt von heute;
 - Wie glaubwürdig Theologie betreiben in der heutigen Welt?;
 - Die Vision des "Neuen Menschen" und der philanthropische Aspekt;
 - Das christliche Erbe Europas;
 - Der Beitrag der Orthodoxie zu einem vereinten Europa;
 - Interreligiöse und interkulturelle Dialoge;
 - Der Beitrag der monotheistischen Religionen für eine friedliche Koexistenz.

In gut dreissig Jahren sind über 500 Bücher, Artikel, Beiträge, Aufsätze, Stellungnahmen, Interviews und kritische Untersuchungen der Weltöffentlichkeit vorgelegt worden – ganz abgesehen von einem Vielfachen an Vorträgen – die im In- und Ausland, in verschiedenen Sprachen, in inner- und ausserkirchlichen Kreisen gehalten bzw. publiziert wurden. Die reichen Wortmeldungen von Metropolit Damaskinos, zu denen er immer wieder eingeladen wurde, schlossen auch alle wichtigen kirchlichen und kirchengeschichtlichen Jubiläen mit ein, einschliesslich aller bedeutenden vatikanischen Dokumente. Von diesem reichen Wissensschatz konnten ausserdem viele Studenten und Studentinnen profitieren – und dies in Lyon, Bossey, Chambésy, besonders aber in Luzern, wo Metropolit Damaskinos seit 1974 Professor für griechische Patrologie, Orthodoxie und Ökumene war. Erschienen sind folgende

Sammelbände: Orthodoxie und Ökumene, 1986; (Theologische Dialoge. Eine orthodoxe Perspektive) / Θεολογικοί διάλογοι. Μία ὀρθόδοξος προοπτική, 1986; (Orthodoxie und Welt) / Ὁρθοδοξία καὶ Κόσμος, 1993; Eucharisteria / Εὐχαριστήρια, 1996; Dialog als Leitmotiv. Die Orthodoxie an der Schwelle zum dritten Jahrtausend, 2000 / Λογος διαλογου, 1997. Als *Monographien* sind zu nennen: (Gründung und Organisation der armenischen Kirche bis zum IV. Ökumenischen Konzil. Historisch-kritische Studie) / Ἱδρυσις καὶ ὀργάνωσις τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας μέχρι τῆς 4^{ης} Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μελέτη ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ, 1966 (*armenisch* 1997); (Orthodoxie und vereintes Europa) / Ὁρθοδοξία καὶ ἐνωμένη Εὐρώπη, 1989; (Auf

dem Weg zum Heiligen und Grossen Konzil. Probleme und Perspektiven) / Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον. Προβλήματα καὶ Προοπτικαί, 1990 (*rumänisch* 1998). *Ferner* sind zu nennen: Stimmen der Orthodoxie zu Grundfragen des II. Vatikanums (Hg.), 1969; Eucharistiegemeinschaft. Der Standpunkt der Orthodoxie (*Koedition mit Prof. Raymond Erni*), 1974; Eucharistie und Amt in der Kirche (*Koedition mit Kardinal Joseph Höffner*), 1976; La volonté de Dieu aujourd'hui / La volontà di Dio oggi / Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σήμερα, 1981; L'héritage chrétien de l'Europe (*Koedition mit Kardinal Joseph Ratzinger*), 1989.

*Maria Brun, Dr. Theol.
Luzern*

Στὴ σύνταξη τῶν «Θεολογικῶν Χρονικῶν» συνεργάστηκαν ὁ Νικόλαος Ἀσπροούλης, ἡ Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, ὁ Δημήτριος Πάλλης, ὁ Γιώργος Κίτσας, ὁ Μιλτιάδης Κωνσταντίνου καὶ ἡ Μαρία Brun.